

Kerst *spelen*

Op zoek naar de herders

Ik zie een ster

&

Een herder verdwaald

Drie kerstspelen door

Joukje Wolthuizen

en

Gert van Helden

NARRATIO

Inhoudsopgave

Inleiding	5
<i>Kerst spelen</i>	7
Iets over het ontstaan	7
Toevoegen van adventsproject	8
De kerst spelen	8
Gebouw en inrichting	9
Kostuums	9
Repeteren	10
<i>Op zoek naar de herders</i>	11
Uitleg kerstspel	11
Inhoud	11
Tijdsduur, rolverdeling, kleding en het benodigde materiaal	12
Praktische aanwijzingen	13
Kerstspel <i>Op zoek naar de herders</i>	15
De Buitenste Binnen Krant	22
<i>Ik zie een ster</i>	25
Uitleg kerstspel	25
Inhoud	25
Het project in advent	27
Tijdsduur, rolverdeling, kleding en het benodigde materiaal	27
Praktische aanwijzingen	29
Verhalen voor advent	30
Tamar	30
Rachab	31
Ruth	32
Batseba	33
Kerstspel <i>Ik zie een ster</i>	34
Project advent en kerst <i>Is er licht in het donker?</i> en Kerstspel <i>Een herder verdwaald</i>	44
Uitleg project en kerstspel	44
Inhoud	44
Het project in advent	46

Het project voor de dienst op eerste kerstdag	47
Tijdsduur, rolverdeling, kleding en het benodigde materiaal	48
Praktische aanwijzingen	50
Materiaal voor advent	51
advent 1	51
advent 2	53
advent 3	55
advent 4	57
Projectlied <i>Is er licht in het donker?</i>	59
Kerstspel <i>Een herder verdwaald</i>	60
Alternatieve afronding van het project	75
Liederenbijlage	79
<i>Is er licht in het donker?</i>	80
<i>Wat is nou kerst?</i>	81
<i>Lied van Jakob</i> , soloversie	82
<i>Lied van Jakob</i> , koorversie	83
<i>Jakob, Jakob, slaap je nog?</i>	84
<i>Is er licht in het donker?</i> Het vijfde couplet	85

Inleiding

Dit boek beschrijft drie kerstspelen die tot stand zijn gekomen in de Protestantse kerk i.w. te Buitenpost. Het gaat hierbij om drie toneelstukken van beperkte omvang, die in de kerkdienst op kerstmorgen door kinderen gespeeld kunnen worden. Deze spelen zijn bedoeld als afsluiting van het advent- en kerstproject dat in de kindernevendienst wordt gebruikt.

Tevens treft u in deze uitgave materiaal aan dat te gebruiken is in de adventsprojecten. Dit materiaal is veelal ook in Buitenpost ontwikkeld.

De kerstspelen werden tijdens de dienst op kerstmorgen uitgevoerd in de kerk en duurden 15 tot 30 minuten. Tot onze grote verrassing en voldoening bleek het goed mogelijk om zelf iets te maken. Natuurlijk kostte het tijd, maar met de tijd die we erin staken kwam ook de creativiteit. En er was durf voor nodig; durf om te schrijven, durf om ongebaande paden te gaan, durf om ook weer stukken te schrappen.

De grootste winst was misschien nog wel dat we zo doende gedwongen werden om na te denken over wat we met het project, en het spel als afsluiting van het project, mee wilden geven. Het dwong ons stil te staan bij de inhoud van het project en de bijbelgedeelten die erin aan de orde kwamen. Dat alleen al bleek verrijkend.

Samen met leiding van de kindernevendienst hebben we deze projecten uitgewerkt en uitgevoerd. We zijn hen dankbaar voor hun enthousiaste medewerking. Zo gezamenlijk bezig zijn met de advent- en kerstdiensten werkte inspirerend en versterkte de onderlinge band. Zelf hebben wij veel plezier gehad bij het maken en uitvoeren van deze projecten en kerstspelen. Graag maken we het materiaal op deze manier ook toegankelijk voor anderen.

Er zijn weliswaar veel projecten voor advent en kerst. Maar geschikt materiaal om een project in de kerkdienst op kerstmorgen met kinderen af te sluiten, hebben wij niet veel aangetroffen. Deze uitgave kan op dit punt een aanvulling zijn.

De kerstspelen kunnen ook zonder een voorafgaand adventsproject met kerst gespeeld worden. Ze kunnen in de kerkdienst gebruikt worden, zoals wij hebben gedaan, of gebruikt worden in een afzonderlijk kinderkerstfeest. Misschien moet u voor uw situatie de kerstspelen enigszins aanpassen, afhankelijk van de ruimte en het aantal kinderen dat mee kan doen.

Wanneer u gebruik maakt van deze kerstspelen, zijn wij benieuwd naar uw ervaringen. Ook als de teksten u op nieuwe ideeën hebben gebracht en u de kerstspelen verbeterd of aangevuld hebt, horen wij dat graag. We verzoeken u dan uw ervaringen aan ons toe te zenden.

We wensen u veel plezier met deze kerstspelen.

Joukje Wolthuisen, j.wolthuisen1@chello.nl
Gert van Helden, gvanhelden@planet.nl

Kerst spelen

IETS OVER HET ONTSTAAN

Zoals veel gemeenten in Nederland maken ook wij in Buitenpost graag gebruik van een project voor kindernevendienst. Zo'n project geeft ons de mogelijkheid de diensten in de tijd van advent en kerst inhoudelijk met elkaar te verbinden, zowel voor de kinderen als voor de overige gemeenteleden. Vaak maken we selectief gebruik van het verschillende materiaal dat wordt aangeboden in het blad *Kind op Zondag* van de NZV uitgevers, en het blad *Bonnefooi* van Stichting Kinderdienst, dat wordt uitgegeven door uitgeverij Narratio.

Voor ons is belangrijk dat het project in de dienst op kerstmorgen goed wordt afgerond. Dit houdt in dat de rode draad van de diensten van advent op zinvolle wijze terugkomt in de dienst op kerstmorgen.

In Buitenpost, waar Gert van Helden als predikant werkzaam is, is langzamerhand de situatie gegroeid waarin in de dienst op kerstmorgen ruim plaats wordt gemaakt voor de bijdrage van de kinderen. Een aantal jaren geleden was er nog een apart kerstfeest voor de kinderen van de kindernevendienst. Hierin werd een kerstspel opgevoerd. Deze viering vond echter plaats op de middag van eerste kerstdag, wat tot gevolg had dat er op kerstmorgen nauwelijks kinderen in de kerkdienst aanwezig waren. Het verdwijnen van de aparte kerstviering bood nieuwe mogelijkheden voor de kerkdienst op kerstmorgen.

We wilden aansluiten bij het project en de lezing uit Lucas 2 die voor de kerstmorgendienst op het rooster stond. We wilden proberen een kerstspel te maken, dat in de kerkdienst uitgevoerd zou kunnen worden door kinderen met de beperkte mogelijkheden die we in Buitenpost hebben. We hebben toen de stap gezet om zelf een tekst te schrijven.

Hierbij hielden we de mogelijkheden en beperkingen wat betreft het gebouw, de inrichting, de kostuums en het repeteren in het achterhoofd. Dat betekende dat het spel vooral moest bestaan uit dialogen. Dat vraagt van kinderen minder acteeprestaties. Deze dialogen moesten ook kort zijn. Alleen dan zouden de kinderen in staat kunnen zijn om de tekst in korte tijd uit het hoofd te leren. We kozen daarom voor een opzet met een aantal korte dialogen.

Het ging ons daarbij om meer dan het kerstverhaal nog eens uitspelen. Het kerstverhaal is overbekend en het leek ons moeilijk daar nog een verrassend en boeiend spel van te maken. Bovendien menen wij dat het kerstverhaal geen verhaal van vroeger moet blijven. Het is en blijft een boodschap voor mensen

nu. Daarom kozen we ervoor het spel zich te laten afspelen in de wereld van vandaag.

TOEVOEGEN VAN ADVENTSPROJECT

In het eerste jaar hebben we ons vooral geconcentreerd op het maken van een kerstspel. Na de goede ervaringen daarmee, hebben we in het tweede jaar ook materiaal ontwikkeld voor het adventsproject. Om tot een goede verbinding te komen tussen het kerstspel en de vier zondagen van advent, was het nodig het aangeboden materiaal van de verschillende projecten aan te passen, en soms nieuwe vormen te bedenken en nieuw materiaal te schrijven. Dit betrof dan vooral de vormgeving van het project binnen de kerkdiensten. Materiaal voor gebruik in de kindernevendiensten hebben we niet gemaakt.

Wat u in deze uitgave aantreft is, voor zover het de kerkdiensten betreft, een compleet project bij de kerstspelen *Ik zie een ster* en *Een herder verdwaald*. Om met het materiaal te werken als project voor advent en kerst is enkel nog het materiaal nodig voor in de bijeenkomsten van de kindernevendienst. Dit materiaal kunt u vinden in de uitgaven uit de perioden 2003, 2004 en 2005 van de bladen *Kind op Zondag*: jaargang 72, nr. 4; jaargang 73, nr. 4; jaargang 74, nr. 3 en *Bonnefooi*: jaargang 9, nr. 1; jaargang 10, nr. 1; jaargang 11, nr. 1.

DE KERSTSPELEN

Het eerste kerstspel, *Op zoek naar de herders*, gaat over een journalist die op zoek gaat naar herders omdat hij nog een stuk voor de speciale kersteditie van de plaatselijke krant moet schrijven.

Zal hij de herders vinden?

Dit spel sluit aan bij de lezing uit Lukas 2: 1-20.

Het tweede kerstspel, *Ik zie een ster*, gaat over drie jongens die een eigen muziekband hebben. Ze willen sterren worden en zoeken een superster die hen kan helpen. Ze worden geholpen door een aantal meisjes die hen verhalen vertellen over de sterren die zij kennen. Vinden de jongens zo hun ster?

Dit spel is een vrije bewerking van het verhaal van de drie wijzen die op zoek gaan naar het koningskind, zoals wordt verteld in Matteüs 2: 1-12. Dit wordt gecombineerd met de verhalen van Tamar, Rachab, Ruth en Batseba die in de adventstijd aan de orde kwamen.

Het derde kerstspel, *Een herder verdwaald*, gaat over een herder. Hij krijgt ruzie met zijn broer over de verdeling van de erfenis en moet vluchten. De herder raakt de weg kwijt en hopeloos verdwaald moet hij slapen onder de blote hemel. Dan gaat boven hem de hemel open. Is er voor hem nog een toekomst?

Dit spel is gebaseerd op het verhaal van Jakob, de broer van Ezau, en sluit aan bij wat in Genesis 27 en met name bij wat in Genesis 28: 10-22 wordt verteld. Het verhaal, waarbij de hemel open gaat boven een verloren herder die letterlijk en figuurlijk ver van huis is geraakt, zou je kunnen beschouwen als de oudtestamentische variant van het bekende kerstverhaal zoals Lukas dat vertelt.

GEBOUW EN INRICHTING

De kerstspelen zijn bedoeld om in een kerkdienst uit te voeren. De meeste kerkgebouwen zijn niet als theater gebouwd. Ze hebben veelal geen podium, geen gordijn en geen mogelijkheden voor speciale belichting. Ruimte voor decors is er eigenlijk niet.

Bij deze spelen is dat ook niet nodig. Ze zijn gemaakt om vrijwel zonder decor en decorstukken te kunnen spelen, op een beperkte ruimte in de kerk. Het gebouw waar wij de spelen hebben uitgevoerd kent een klein liturgisch centrum, waarvan maar een paar vierkante meter voor iedereen in de kerk goed zichtbaar is. Met dit gegeven hebben we zoveel mogelijk rekening gehouden.

De spelen bestaan voor het overgrote deel uit dialogen en er vindt niet veel handeling plaats. Dat maakt het mogelijk om het spel op één plaats geconcentreerd te houden.

Een ander belangrijk gegeven van het gebouw is het geluid. Zelfs met geofende stemmen is het vaak ondoenlijk om in een kerkruimte zonder microfoons te werken.

Juist omdat de spelen voor het belangrijkste deel bestaan uit dialogen komt alles aan op de verstaanbaarheid. Wanneer de kerkgangers de teksten niet kunnen verstaan, ontgaat hen veel, zo niet alles van het spel. Wij hebben daarom gebruik gemaakt van een tweetal microfoons die los in de hand werden gehouden. Twee microfoons is een minimum, meer zou wenselijk zijn. Wij hadden die echter niet tot onze beschikking en ook met twee microfoons bleken de dialogen goed speelbaar.

KOSTUUMS

Kostuums vormen veelal een belangrijk onderdeel van toneelspelen. Vanuit onze gedachte dat de verhalen zich af moeten spelen in de wereld van nu, kwamen wij tot een opzet waarbij met eenvoudige kostuums of zelfs zonder kostuums gewerkt kan worden.

De deelnemers spelen mensen uit de wereld van vandaag, ze kunnen dan ook gekleed zijn als mensen van vandaag. Alleen in het eerste spel *Op zoek naar de herders* spelen de kostuums een rol bij het herkenbaar maken van de verschillende hedendaagse herders.

TIJDSDUUR, ROLVERDELING, KLEDING EN BENODIGDE MATERIAAL

Het kerstspel *Op zoek naar de herders* duurt ongeveer 15 minuten.

De volgende elf rollen worden in dit kerstspel gespeeld:

- Verteller
- Journalist (hoofdrol)
- Moeder
- Verpleegster
- Juf
- Politieagent
- Minister
- Koningin
- Postbode (kleine rol)
- Maria (kleine rol)
- Jozef (kleine rol)

De spelers zijn gekleed zoals hun rol dat aangeeft.

Wat u nodig hebt is het volgende:

- Een notitieblok, een pen en een foto toestel voor de journalist.
- Een kindje (een pop) voor de moeder.
- Een kribbe, hierin ligt het kindje Jezus (een pop).
- De postbode komt op een fiets de kerk binnen fietsen. Voor op de fiets brandt een groot licht van een zaklamp. Aan het stuur hangen veel elastiekjes. Achterop de fiets hangen fietstassen en op de bagagedrager is een groot kerstpakket gebonden.
- De postbode heeft kerstkaarten met een speciale tekst bij zich. Deze tekst luidt (naar Lucas 2:11 uit de NBG vertaling van 1951):
U is heden de herder geboren, namelijk Christus, de Here, in de stad van David. En dit zij u het teken: Gij zult een kind vinden in doeken gewikkeld en liggend in een kribbe.

U kunt natuurlijk ook gebruik maken van de tekst uit de nieuwe vertaling.

- Een groot licht, een bouwlamp of iets dergelijks.
- Een muur met een verborgen deuropening erin.

Onze muur was gemaakt van kartonnen dozen en platte stukken karton en was ongeveer twee meter hoog en ongeveer drie meter breed. Het karton en die dozen hebben we bij een meubelzaak gehaald. Voor de meubelzaak is dat afval, voor ons prachtig bouw materiaal.

We hadden vier dozen. We hebben twee op elkaar gezet en vastgeplakt. Zo hadden we snel de beide zijkant van de muur. Het voordeel van de dozen die

Kerstspel: Op zoek naar de herders

Jozef, Maria, de moeder en de verteller komen op en nemen hun plaats in. (Jozef en Maria achter de muur, de moeder met een pop op schoot op een stoel op het toneel, de verteller achter de microfoon of op de preekstoel. Achter de muur staat een kribbe waar een pop, die het kindje Jezus is, al in ligt.)

Verteller: Het is kerstmorgen.

Er is een journalist gevraagd om voor de speciale kersteditie van de plaatselijke krant “De Buitenste Binnen” nog een verhaal over de herders te schrijven. Dit lijkt de journalist prachtig om te doen. Hij heeft zijn fototoestel meegenomen om een leuk plaatje te maken van de herders in hun prachtige herderskleren, zittend bij het kampvuur en de wacht houdend over hun kudde schapen. De journalist heeft gehoord dat er in het plaatsje Buitenpost herders zijn en gaat op zoek.

Wat zou hier in Buitenpost nu een ideaal plekje voor herders zijn? Hij denkt na en ineens weet hij het: Bij de molen natuurlijk, dat hij daar niet eerder aan heeft gedacht, en hij gaat naar de molen.

Maar dan ziet hij het al. Het land bij de molen ligt helemaal onder water. Als het gaat vriezen willen de mensen van Buitenpost deze winter hier lekker kunnen schaatsen. Nee, hier kunnen de herders niet zijn. Maar waar dan wel?

Hij denkt weer na en heeft een helder idee. Bij de ooievaarspaal natuurlijk. En hij gaat daar naar toe. Maar ook daar zijn de herders niet.

Wacht even. In Buitenpost hebben ze in de zomer altijd een prachtig concours hippique. Zouden ze op het Meijontsmaveld zijn. Vol goede moed neemt hij een kijkje op dit veld. Weer geen herders. Hij zoekt nog op het plein “Nijestein”, bij de winkels. Maar nergens zijn de herders te vinden.

Tenslotte bedenkt hij dat hij maar eens in de kerk moet zoeken. Misschien dat hij daar de herders nog kan vinden en hij komt hiernaar toe.

De journalist komt binnen.

Journalist: Ik hoop dat ik de herders nu snel zal vinden want anders kan mijn verhaal niet meer in de krant.

(De journalist vraagt aan mensen in de kerk:)

Weten jullie waar ik de herders kan vinden?

De journalist ziet op het podium een moeder zitten en gaat naar haar toe. De verpleegster komt op.

Journalist: Dag mevrouw, u kijkt zo verdrietig. Is er wat?

Moeder: O, eh, dag meneer.